

DZIENNIK WILENSKI

Adres Redakcji i Administracji: Dominikańska Nr. 4.

Redakcja otwarta od godz. 12-ej do 2-ej po poł.

Administracja otwarta codziennie od g. 10 do 6 wiecz., w niedziele od 1 — 2.

Warunki prenumeraty: Rocznie—12 mk., półrocznie—6 mk., kwartalnie—3 mk. miesięcznie — 1 mk. Za przesyłkę pocztową i odosłanie do domu 20 f. miesięcznie. Zmiana adresu — 20 fen.

Geny ogłoszeń: Na 4-ej stronie za wiersz drobnego druku—25 fen., nekrologi—60 fen. Ogłoszenia drobne za wyraz—5 fen. Ogłoszenia przyjmuje Administracja «Dziennika Wileńskiego» do godz. 4 po poł. Po godz. 4-ej nekrologi i inne niecierpiące zwłoki zawia- dowienia przyjmują drukarnia ks. A. Rutkowskiego, ul. Botaniczna N 7.

Numer pojedynczy kosztuje 10 fenigów.

Gazeta wychodzi codziennie—z wyjątkiem dni poświęconych.

TELEGRAMY.

(W. T. B.)

KOMUNIKAT URZĘDOWY NIEMIECKI.

Kwatera główna 22 września.

FRONT ZACHODNI.

Pomijając ożywione walki działowe i przy pomocy granatów ręcznych w okręgach Sommy i Mozy niema nic do zakomunikowania.

FRONT WSCHODNI.

Front wojsk generała-feldmarszałka księcia Leopolda Bawarskiego.

Na zachód od Łucka nie powiodły się słabsze ataki rosyjskie. Około Korytnicy nieprzyjaciół utrzymuje się jeszcze w małych częściach naszej pozycji. Podczas walki z dn. 20 bm. w nasze ręce trafiło 760 jeńców i sporo karabinów maszynowych.

Na części frontu pomiędzy Sereciem a Strypą, na północ od Zborowa, odbywała się gwałtowna walka artylerji. Nasz ogień przeszkodził atakom nieprzyjacielskim.

Front wojsk generała-kawalerji arcyksięcia Karola.

Nad Narajówką odbywała się ożywiona działalność ogniowa, w niektórych zaś miejscach i piechoty.

W Karpatach został znowu utraczony szczyt Smotrec. Kontynuowane przez Rosjan wysiłki na Babie Ludowej okazały się ponownie bezowocne dzięki wytrzymałości naszych dzielnych strzelców.

Ataki, dokonane na odcinku Tarkki i na północ od Dorny Watry, zostały odparte.

Front Siedmiogrodzki.

Nic nowego nie zaszło.

FRONT BAŁKAŃSKI.

Grupa wojsk generała-feldmarszałka v. Mackensena.

W Dobrudży, na południo-zachód od Topraisaru, znaczne siły rumuńskie skierowały się do ataku.

Za pomocą otaczającego kontratak niemieckich, bułgarskich i tureckich wojsk, skierowanego na skrzydła i tyły nieprzyjaciela, Rumuni zostali zmuszeni do ucieczki.

Front Macedoński.

Działalność bojowa w kotlinie Floriny w dalszym ciągu była ożywiona. Na wschód od Wardaru ożywiła się ona ponownie.

Pierwszy generał-kwaternistrz
Ludendorff.

BERLIN (22 b. m.) Urzędownie. D. 17 września nasza łódź podwodna zatopiła na morzu Śródziemnym wypełniony statek nieprzyjacielski służący do przewozu wojsk. Okręt zatonął w ciągu 43 sekund.

BERLIN (21 bm.) Urzędownie: Niemieckie hydroplany zaatakowały z powodzeniem bombami w dn. 20 b. m. rano 2 rosyjskie statki, służące jako podstawa operacyjna dla aeroplanów, które w towarzystwie krążownika i kilku kontrtorpedowców wiozły hydroplany, w celu dokonania napadu na wybrzeże bułgarskie pod Warną. Nieprzyjacielskie siły morskie zostały zmuszone do szybkiego odwrotu i były ścigane przez nasze hydroplany. Te ostatnie napadły później z powodzeniem na nieprzyjacielski parowiec transportowy w Constanzy, oraz zarzuciły bombami linje kolejowe w północnej Dobrudży. Wszystkie hydroplany pomimo silnego ostrzeliwania wróciły nien uszkodzone.

Szef sztabu
Admiralicji marynarki.

KOM. URZĘD. ASTR.-WĘGIERSKI.

Wiedeń 22 września.

FRONT WSCHODNI.

Front Rumuński.

Przy niezmienionej sytuacji nie zaszły żadne szczególne wypadki.

Front wojsk generała kawalerji arcyksięcia Karola.

Działalność zaczepna Rosjan w Karpatach wczoraj zmniejszyła się trochę.

Na północ od Dorny Watry, na południo-wschód od stajen Łuczynskich i w okręgu Ludowej zostały odparte ataki nieprzyjacielskie.

Na południe od miejscowości Bystrzec znowu utraczona została zdobytą wczoraj wyniosłość Smotrec.

Pozatem nie zaszło nic ważnego.

Front wojsk generała-feldmarszałka księcia Leopolda Bawarskiego.

Na froncie armji generał-pułkow-

nika v. Böhm-Ermolli'ego wzmogła się walka działowa.

Na wschód od Swiniuchów nieprzyjaciół skierował przeciwko naszemu kontratakowi nowe kolumny, które zostały wszędzie odparte.

FRONT WŁOSKI i POŁUDNIOWO-WSCHODNI.

Nie zaszło nic ważnego.

Zastępca szefa sztabu generalnego
v. Hoefler
Feldmarszałek-leutnant.

Wypadki na morzu.

W południowej części Adrjatyku przez nasz hydroplan, kierowany przez leutnanta fregaty Celzeny'ego z leutnantem fregaty baronem v. Climburiem, jako obserwatorem, została zatopiona za pomocą celnie rzuconej bomby francuska łódź podwodna «Foucault».

Cała jej załoga, składająca się z oficerów i 27 żołnierzy, w tej liczbie wielu w stanie bliskim utonięcia, została uratowana i wzięta do niewoli przez powyższy aeroplan łącznie z drugim, kierowanym przez leutnanta z okrętu linjowego Komjovica z chorążym marynarki Severą, jako obserwatorem.

W pół godziny potem jeńcy zostali zabrani przez torpedowca, za wyjątkiem obojgu oficerów, którzy zostali dostarczeni do portu na aeroplanach.

Dowództwo floty.

KOMUNIKAT URZĘD. BUŁGARSKI.

Sofja, 21 września.

Front Macedoński.

Wczoraj nie zaszły żadne zmiany w sytuacji wojsk około Lerinu (Floriny) i na wyżynie Cajamcalonu. Dzień minął względnie spokojnie. Atak rosyjski, dokonany na wyżynę 279, na północ od wsi Armenic, nie powiódł się. Batajony nieprzyjacielskie zostały w nieładzie odrzucone. W dolinie Moglenicy i na obu brzegach Wardaru odbywał się słaby ogień działowy. W dolinie Strumy, oraz wzdłuż wybrzeży morza Egejskiego panuje spokój.

Front Rumuński.

Wzdłuż Dunaju panuje zacisze. W Dobrudży nasze oddziały umacniają się w zdobytych pozycjach. Dzień wczorajszy zaznaczył się tylko słabymi walkami z obu stron. Niemieckie aeroplany atakowały pomyślnie linje kolejową około Cernavody i wyrządziły jej wielkie szkody.

Eskaadra rosyjska, złożona z 20 statków, bombardowała bez wyniku wyniosłości, znajdujące się na północ i na wschód od wsi Pervelina.

Nasze hydroplany udaremniły atak aeroplanów nieprzyjacielskich na Warnę.

BERLIN (22 bm.) Jak donosi z Wiednia «Berl. Lokalanzt.»—«Wiener Allgem. Zeit.» komunikuje z Bukaresztu, iż jest zawieszona cała prywatna komunikacja kolejowa pomiędzy Bukaresztem a południowo-wschodnią Rumunią, co wywołuje dużą panikę pomiędzy ludnością rumuńską, zamieszkałą nad Dunajem. Prawdopodobnie chodzi o przerzucanie wojsk lub przegrupowanie armji rumuńskiej.

BERLIN (22 bm.) «Voss. Ztg.» donosi z Genewy, że pisma francuskie donoszą o ogłoszeniu blokady portu Kawalli.

Jak donosi «Matin», w czwartek przybyło z Salonik do Aten 15,000 żołnierzy ze swymi oficerami z pomiędzy 11-ej dywizji w Kawalli, o której tak dużo mówiono. Te wierne królowi wojska wcale nie chciały, jak donosi gazeta ateńska «Embros», trafić do francuskiej lub angielskiej niewoli.

BUDAPESZT (21 bm.) W Izbie posłów zostały odrzucone wnioski hr. Andrassy'ego i hr. Appony'ego, dotyczące zwołania delegacji.

SZTOKHOLM (21 b. m.) Tajna komisja Riksdagu szwedzkiego zwołana jest na posiedzenie, które ma się odbyć natychmiast po powrocie z Chrystjanji ministrów Hamnarskjölda i Wallenberga.

MELBOURNE (21 bm.) Reuter. Izba reprezentantów uchwaliła 47 głosami przeciwko 12 dokonać referendum w sprawie ogólnej powinności wojskowej.

Pieniądze a polityka.

Wpływ polityczny pieniędzy coraz wzrasta w stosunkach międzynarodowych, aż doszedł do roli, która jest pod wielu względami w polityce rozstrzygająca.

Wśród czynników obecnej wojny kwestja pieniężna—kwestja finansowa i kredytu różnych państw—była bardzo ważna, choć wpływ jej nie był jednolity. Nie zawsze państwo, finansowo zależne od innego państwa, poddawało mu się bezwzględnie. Zdarzało się przeciwnie. Wytwarzała się zawisłość odwrotna: państwo-wierzyciel było poniekąd w niewoli u państwa-dłużnika.

Aby bliżej ten temat rozważyć, trzeba przedewszystkiem przypomnieć, że zagraniczny kredyt publiczny od niedawna dopiero przybrał postać kredytu politycznego, a tem samem wszedł na drogę pomieszania dwóch dziedzin, szkodliwie na się wzajemnie oddziaływujących.

Jeszcze w drugiej połowie wieku XIX kredyt państwowy był imprezą czysto prywatną. Finansowali go bankierzy zgola bez żadnych widoków politycznych. Rotszyldowie, Baringowie, różni bankierzy holenderscy itp. udzielali państwu pożyczek, wychodząc jedynie z motywów korzyści własnych.

Potem kredyt ten począł przybierać charakter o tyle odmienny, że miało nad nim kontrolę państwo, w którym żyli wierzyciele państwa pożyczającego.

Wówczas przejawiało się dążenie, aby dłużnik, potrzebujący pieniędzy na wielkie inwestycje krajowe lub miejskie, nabywał potrzebne na ten cel towary w kraju wierzyciela, aby tu zakupywał armaty, okręty, materiały kolejowy, wyroby fabryczne itp., albo też, by wyjednywał sobie koncesje na koleje, górnictwo, zakłady elektryczne, porty itp.

W dalszym ciągu dopiero kredyt państwowy skojarzył się z imperialistycznymi dążnościami różnych rządów.

Na tę drogę weszła najpierw Francja w stosunku do Rosji. Gdy w okresie pogorszonych stosunków politycznych pomiędzy Rosją a Niemcami Bismarck zakazał lombardowania pożyczek rosyjskich w bankach niemieckich, co dotkliwie obniżyło kursy papierów rosyjskich, rentjerzy francuscy, już pod wpływem przewrotu nastrojów politycznych, zaczęli się opiekować kredytem rosyjskim.

Dla tych rentjerów był to dobry interes finansowy, bo pozornie pozyskali korzystne lokaty dla swych oszczędności, a dla faworyzującego to przedsięwzięcie rządu powstała sposobność do nawiązania aliansu z Rosją, która od tego momentu poczęła popierać politykę rewanżu Francji.

Stopniowo zrodziła się zupełna zależność Rzeczypospolitej od Rosji. Miljardy francuskie nie utorowały jednak drogi wpływowi Francji w Rosji, lecz stały się ceną, którą Francja płaciła Rosji za umocnienie aliansu. Im wyższe były cyfry zadłużenia Rosji we Francji, tem większą stawała się zależność Francji.

Rozstrzygnięcie w polityce leżało w rękach rosyjskich. Petersburg miał dyktaturę w «entente franco-russe», bo francuski wierzyciel został jakby jeńcem dłużnika rosyjskiego. Drżał on o swe miljardy, o wypłatę swoich kuponów i oddziaływał na rząd w kierunku ciągłych ustępstw politycznych dla Petersburga.

Trzyletnią służbę wojskową we Francji zaprowadzono na kilka miesięcy przed wojną pod presją Rosji. Klasy posiadające i rządy, nawet bez względu na różnice partyjne, wytworzyły jedną kaskę polityczną, która coraz zacierała węzły zawisłości od rosyjskiego imperializmu. Tacy politycy, jak Delcassé, Poincaré itp., byli nieświadomymi przewodnikami finansowego interesu, wcielonego w miliardowy dług Rosji.

* * *

Przykład Francji jest pod tym względem klasyczny. Inwestycje kapitałowe w obcym kraju trzymają na uwierzytelnienie inicjatywę wolnej polityki. Można powiedzieć, że zaprzeda się tą drogą najżywniejsze interesy narodowe. Zostają one wtłoczone w tryby finansowo-giełdowej polityki, panującej nad polityką narodową.

Bywa jednak też inaczej. Polityka imperialistyczna przykuwa małe państwa do mocarstw, zarządzających finansowo to państwo. Ale i wtedy związek nie jest trwały i nie przeszkadza polityce... niewdzięczności. Tego przykładem są Włochy i Rumunja w stosunku do Niemiec.

Niemcy rozciągały swój imperializm ekonomiczny na Włochy, opierały swe nadzieje na przyszłości Włoch, udzielały im kredytu, urządzały tu przedsiębiorstwa na szerszą skalę.

Gdy w 8-em dziesięcioleciu w. z. wybuchł we Włoszech kryzys bankowy i przemysłowy, środki pomocnicze przyszły z Niemiec. Zdawało się, że to pogłębi wzajemne stosunki. Stało się wszakże, iż stosunki polityczne wyłobily sobie z czasem inne łożysko. Włochy nie uzależniły wprawdzie Niemiec od siebie tak, jak Rosja Francję, lecz, czując się własną zawisłością skrupowane, zerwały węzły, nie oglądając się wcale na następstwa ekonomiczne. Wystąpiło zjawisko o tyle odmiennie, że wśród różnych motywów wojny chęć emancypacji przemysłowo-handlowej grała też rolę ważką.

Rumunja była również znacznym dłużnikiem Niemiec. Pożyczki z r. 1910 i 1913 oraz pożyczka m. Bukaresztu znalazły prawie tylko w Niemczech pomieszczenie. Choć już podczas wojny przez wywóz zboża część tych pożyczek spłacono, $\frac{3}{4}$ miljarda lei, czyli 600 mil. m., albo inaczej 43% pożyczek rumuńskich znajduje się w Niemczech.

Nadto cały przemysł nafciany Rumunji oparty jest na nakładach kapitału niemieckiego. Przez czas pewien spoczywał na tych fundamentach finansowych związek polityczny. Ale porwano go bez skrpułów, gdy za wojną przemówiły względy interesów politycznych.

Inny jeszcze przykład. Francja prowadziła w Turcji politykę imperialistyczną. Do r. 1912 we Francji miało pomieszczenie 57% pożyczek tureckich, gdy w Niemczech tylko 20%. Ta polityka Francji zakończyła się fiaskiem. Natomiast polityka finansowa Niemiec dała w Turcji pożądane rezultaty i doprowadziła do przymierza wojennego.

Jak widzimy, teoria jest różna. Jest wszakże faktem, że polityka, szukająca fundamentów finansowych, bardzo często chybia celu i że na odwrót, interes finansowy krzyżuje cele polityczne.

Te dwie dziedziny powinny być całkowicie od siebie odosobnione, tymczasem powiązanie ich tworzy symbiozę zgola nienaturalną i szkodliwą dla interesów międzypaństwowych.

Jest to jeszcze jedna nauka, która wylania się z doświadczeń wojny. Czy świat potrafi w przyszłości wprowadzić stąd rozumne wskazówki działania, to inne pytanie.

Punkt widzenia finansowo ekonomiczny jest tak wszechwładny we współżyciu narodów, że narzuca się poniekąd żywiołowo w sprawach ludzkich.

Imperializm i kapitalizm — są to wewnętrznie spojone ze sobą dążności, a przez ten ich splot mądrość rządzenia doznaje rozlicznych przeszkód. Brak w polityce regulatorów moralnych pogłębia się jeszcze skutkiem zbieżności z kombinacjami finansowymi.

Dobrudża.

Dobrudża, która stanowi teren obecnych walk między wojskami niemiecko-bułgarsko-tureckimi, a rumuńsko-rosyjskimi, nazywa się krajem, leżącym w zgięciu Dunaju w dolnym jego biegu, a w części pomiędzy kilkoma jego ujściami do morza. Od zachodu i północy granicę Dobrudży stanowi Dunaj, który od zachodu oddziela ją również od rumuńskiej

Wołoszczyzny, a od północy od rosyjskiej Bessarabji; od wschodu zamyka Dobrudżę morze Czarne, od południa zaś posiadłości bułgarskie. Tu granica zmieniła się niedawno; podczas bowiem gdy cała Dobrudża, której granica ciągnęła się od twierdzy Sylistrja nad Dunajem do portu Mangalja nad morzem Czarnym, dostała się już Rumunji podczas traktatu berlińskiego w r. 1878, to obecnie wchodzący w skład jej pas południowy, sięgający do twierdzy Tutrakanu nad Dunajem, miasta Dobricz i portu Bałczyk, został wydarty przez Rumunję Bułgarii dopiero traktatem bukareszteńskim w roku 1913, po drugiej wojnie bałkańskiej. Obszar Dobrudży zajmuje 16,000 km. kw. Część północna kraju, dochodząca do ujścia Dunaju, jest bagnista, reszta ma charakter stepowy. Ludność tworzą częścią bułgarscy Turcy, zwani Turkomanami, częścią Tatarzy z Budziaku i Krymu, potomkowie tych Tatarów, którzy w okresie Chmielnickich napadali na Polskę. Turcy i Tatarzy mieszkają po wszech stronie trudnią się uprawą roli, oraz chowem bydła, Rumuni zaś, Grecy, Ormianie i żydzi skupiają się w miasteczkach i zajmują się rzemiosłem, rybołówstwem i handlem. Wzdłuż całego Dunaju mieszkają przeważnie Rumuni, nad morzem przeważają Bułgarzy. Głównym miastem Dobrudży jest Konstanza (Kistendže) nad morzem Czarnym, siedziba władz rumuńskich, port handlowy i miejsce kąpielowe. Wyżej na północ leży dawniejsza stolica Babadag, nad Dunajem rumuńskie miejscowości Hirsowa, Matczyn, Izakcz i Tukcza, a na południu leżą bułgarskie miasteczka Dobrycz, Bazarzyk i Bałczyk. Nad Dunajem położone są twierdze, a raczej przyczółki mostowe: Tutrakan, Sylistrja, Raszowa i Czarnawoda. Przez środek Dobrudży, od Czarnowody do Konstanzy, ciągnął się długi wał Trajana, wzdłuż którego w roku 1860 poprowadzono linię kolejową dunajsko-pontyjską i założono miasto Medzidie, w samym środku nowej kolei.

Znaczenie strategiczne Dobrudży, stanowiącej dogodny teren dla pochodów wojsk, było zawsze wielkie i uważano też ją za najlepszą drogę do Konstantynopola. Tędy szli Rosjanie w r. 1827, a w wojnie krymskiej w r. 1854 około Braili, Gałaczu i Tulczy przekroczyli Dunaj 23 marca, aby 2 kwietnia zająć pozycję wzdłuż wału Trajana.

Drogę przez Dobrudżę utrudniają upały, brak wody do picia i często panująca tam cholera. Te plagi dały się we znaki dywizji francuskiej, dowodzonej przez gen. Espinasse w r. 1854 i powstrzymały nawet jego pochód, dziesiątkując mu armję.

Z tych powodów w wojnie rosyjsko-tureckiej z r. 1877—1878 Dobrudża nie odgrywała ważniejszej roli. Gdy Dobrudża stała się rumuńską, wyemigrowali z niej Czerkiesi oraz wielu Turków. Obecnie Dobrudża zwraca znowu na siebie uwagę Europy i staje się terenem operacji wojennych pierwszorzędnej znaczenia.

W związku z Rumunją rozpoczęła Rosja przez Dobrudżę pochód na Konstantynopol. Około Reni przeprowadza ona armję z Bessarabji i prze na południe drogami, znanymi sobie z wojny krymskiej. Ale od południa znów armja niemiecko-bułgarska posuwa się ku północy, zdobyła już Sylistrję i prawdopodobnie na starym wale Trajana, a na nowej linii kolejowej, rozegra się nowa faza obecnej wojny światowej.

Zamiary floty angielskiej.

«Berl. Tag.» w artykule kapitana L. Persiusa zastanawia się, co mogą oznaczać dziwne zarządzenia, poczynione na wybrzeżach Anglii. Zamknięto mianowicie wszystkie angielskie porty, przerwano komunikację pocztową i telegraficzną z lądem stałym, a nadto prasa neutralna poczyniła snuć rozmaite domysły. Czy środki te wywołane są przez zamiar przeniesienia punktu postoju oddzielnych eskadr, czy przez wysyłanie znaczniejszych transportów, czy też przygotowywaniem większej akcji ze strony całej floty? Dla wszystkich jest przecie jasnym, że «strategja wyciekowania», stosowana przez flotę angielską, kiedyś skończyć się musi. W prasie angielskiej odzywają się coraz częściej głosy, żądające ożywienia akcji na morzu.

Anglicy są przekonani, że wszystko, co czynią oni na lądzie, idzie tylko na korzyść ich sprzymierzeńców, natomiast wszelkie sukcesy na morzu obrócą się bezpośrednio na korzyść Anglii.

Korespondent londyński «Now. Wremieni» pisze o tajemniczych zamiarach angielskiej floty, które nie długo wprawia w zdumienie świata.

Anglja zrywa z dotychczasowym biernym zachowaniem na morzu i chce policzyć się zasadniczo ze swym przeciwnikiem.

Obietnicom tym nie można naturalnie nadawać zbyt wiele znaczenia, tembardziej, że prasa angielska już wielokrotnie okazała się złym prorokiem. Jednakże nowe zarządzenia nie są oczywiście wprowadzone bez powodu.

Jakież zamiary mieć może flota angielska? Wszelkie przepowiednie podczas obecnej, pełnej niespodzianek, wojny okazały się zwodnicze. Zaznaczyć jednak trzeba, że flota angielska dotychczas nie spełniła postawionego sobie zadania, mianowicie zniszczenia floty niemieckiej. Jak przyznaje rosyjski admirał Aspiłow, mniejsza liczebnie flota niemiecka pełni znakomicie swój obowiązek, mianowicie obronę wybrzeży, podczas gdy angielska silna i liczna flota nie mogła osiągnąć nic decydującego.

Anglicy zwracają uwagę na swój zmysł praktyczny, twierdząc, że dla rozgłosu i zaimponowania światu, żaden z nich nawet palcem nie kiwnie, poświęcając równocześnie bardzo wiele dla planów istotnie praktycznych.

Jakież jednak praktyczny cel spełniła flota angielska? Czy przez silne natarcie na wybrzeże niemieckie i zniszczenie całkowite floty niemieckiej nie więcejby Anglja osiągnęła, pytał pewien korespondent amerykański? Pytanie to rozstrzygają Francuscy i angielscy specjaliści przecząco. Według ich opinii wybrzeże niemieckie za dobrze bronią miny, baterje lądowe i statki, a tylko admirał Degony jest zdania, że flota angielska mogłaby bezpiecznie zaatakować kanał Kiloński. Czy w tym kierunku ma pójść obecnie flota angielska?

Dookoła wojny.

Odgłosy walk w Dobrudży.

Jak dowiaduje się z Londynu kopenhaska «National Tidende», Rumuni twierdzą, że dlatego tylko cofnęli się w Dobrudżę, aby odciągnąć ku północy wojska nieprzyjacielskie, i w ten sposób ogołocić ich pozycje na froncie salonickim.

Depesze, otrzymane z Petersburga przez pisma paryskie co do bitwy w Dobrudży nad wałem Trajana stwierdzają tylko, że rosyjski generał Zajackowski objął dowództwo nad walczącą tam armją rumuńsko-serbsko-rosyjską.

Dziennik węgierski «Az Est» donosi z Sofji, że po dotarciu przez wojska bułgarsko-niemieckie do Tuzli na brzegu morza Czarnego, początkowy front bojowy zmniejszył się do 1/3 części. Wojska rosyjsko-rumuńskie zajmują obecnie stanowiska przed Konstanżą.

Gazeta moskiewska «Russk. Słowo» dowiaduje się z Bukaresztu, że wskutek upadku Tutrakana został usunięty ze swego stanowiska gen. Aslan, dowódca trzeciej armji, operującej w Dobrudży.

Na jego miejsce został mianowany generał Averescu, pomocnik szefa sztabu generalnego.

B. minister wojny gen. Crainiceanu stanął na czele sztabu generalnego. Gen. Georgiewscu, adjutant króla Ferdynanda, został wysłany na front angielski w charakterze attachée rumuńskiego przy angielskiej kwatery głównej.

Grecy na froncie macedońskim.

Według depeszy, otrzymanej z Salonik przez «Secolo», gen. Sarrail przeznaczył greckim wojskom rewolucyjnym, które przyłączyły się do armji koalicyjnej w Salonikach, — odcinek frontu nad Strumą, t. j. na pograniczu wschodniej Macedonji, zajętej od niedawna przez Bułgarów.

Na Bałkanach.

W sprawie sytuacji w Grecji.

«Times» w następujący sposób obrazuje w jednym ze swych ostatnich artykułów wstępnych sytuację obecną w Grecji:

«Kryzys został zakończony mianowaniem theotokistycznego gabinetu, który oczywiście będzie prowadził politykę antivenizelistyczną, a możliwym jest nawet, że sprzyjającą Niemcom.

Kalogeropoulos zapewniał coprawda naszego korespondenta ateńskiego, że jego osobiste sympatje są po stronie koalicji. Koalicja jednak pragnęłaby czynów, to stwierdzających. Pewnemu innemu dziennikarzowi oświadczył nowy grecki prezes ministrów, że będzie obserwował w stosunku do koalicji bardzo życzliwą neutralność i zamierza kierować polityką grecką w zależności od wypadków. To daje dużo do myślenia.

Dezercja 4-go korpusu greckiego i inne kawałki w tym rodzaju zdają się dowodzić, że pewne koła greckie przypuszczają, iż z koalicją można jeszcze igrać.

Grecy są w najwyższym stopniu demokratycznym narodem, ale prawdopodobnie nie zapomną oni o wartości władzy królewskiej. Mocarstwa opiekuńcze będą w każdym razie jej bronić.

O ileby jednak została przedsiębrana niecna próba rozszerzenia władzy monarchy poza granice, wskazane przez konstytucję grecką i zmniejszyć ustalone tam prawa poddanych, mocarstwa opiekuńcze będą się czuć zobowiązane dowieść, że taka próba nie może być bezkarnie dokonywana.

«Times» dowiaduje się dalej z Aten, że nowy grecki minister spraw zewnętrznych ogłosił następujący komunikat:

«Oświadczenie prezesa ministrów co do tego, że gabinet nie jest wyłącznie o charakterze «rzeszowym», lecz posiada i pewien polityczny charakter, należy tak rozumieć, że gabi-

net, składający się z członków parlamentu, przyjmuje na się wobec kraju całkowitą odpowiedzialność za swe czyny, i że czerwcową notą koalicji została przezeń przyjęta w tym samym sensie, w jakim była ona zaakceptowana przez ówczesnego prezesa ministrów».

Według «Berl. Tagebl.» pewien grecki dyplomata stwierdza, iż nowy grecki prezes ministrów przedewszystkiem jest oddany ogromnie królowi Konstantynowi, i niewątpliwie będzie stosować się do polityki królewskiej, w czym będą go popierać Gunaris, Skuludis i Zajmis.

Korespondent salonicki «Secolo», dowiaduje się rzekomo z pewnego źródła w Atenach, że tam podobno istnieje spis przeciwko Venizeloso wi. Dimitracopulos podobno umieścił nawet w swym programie na wypadek objęcia przez się stanowiska prezesa ministrów — aresztowanie Venizelosa.

Pałac Tatoi (?) podobno dla obrony króla jest otoczony przez kawalerję, artylerję i piechotę.

Do pism paryskich donoszą z Aten, jak podaje kopenhaska gazeta «National Tidende», że tam krążą pogłoski o rozkazie króla, zmierzającym do wzmocnienia garnizonu o 5 bataljonów.

Bukareszt nie jest ewakuowany.

«Indépendance Roumaine» zamieszcza oficjalne zaprzeczenie pogłoskom o rzekomo zdecydowanym przeniesieniu stolicy rumuńskiej, oświadczając, że «oficjalne przeniesienie stolicy do innego miasta dotychczas nie zostało postanowione».

ROSJA.

Nowa pożyczka wewnętrzna.

Pisma londyńskie dowiadują się z Petersburga, że w końcu października ma być ogłoszona w Rosji nowa pożyczka wojenna na sumę 200 milionów f. szt. Ma być to pożyczka 5% z terminem dziesięcioletnim. Ma być ona wydana według kursu 95 za 100.

Anglja.

Upaństwowienie handlu węglem kamiennym.

Według informacji, podanych przez lorda Milnersa, rząd angielski zamierza skupić w swych rękach na czas trwania wojny cały krajowy i zagraniczny handel węglem kamiennym. Wszystkie zyski właścicieli kopalni i wynagrodzenie robotników mają pozostać bez zmiany do końca wojny. Co do tego ostatniego punktu toczą się obecnie narady z górnikami.

Ze świata.

Dookoła północnej konferencji.

Z racji konferencji, która odbywa się obecnie w Chrystjanji z udziałem przedstawicieli trzech państw północnych: Norwegji, Szwecji i Danji, król norweski na ucztę, wydanej uczestnikom zjazdu, wygłosił przemowę, w której, witając duńskich i szwedzkich ministrów, zaznaczył sympatję i ufność, z jaką ludność traktuje konferencję.

Mówca wyraził zadowolenie z tej racji, że inicjatywa króla Gustawa nie tylko rozwinęła się, lecz zdobyła uznanie wśród wszystkich warstw ludności państw północnych. Jest to dowodem, że myśl wspólnej pracy, opartej na zasadach neutralności, od-

powiada pragnieniom ludów trzech państw północnych.

Król wyraził życzenie, aby narady przyniosły jaknajwięcej korzyści trzem państwom i zakończył swą przemowę toastem na cześć króla Szwecji i króla Dauji oraz na pomyślność ludów północnych.

Cele obecnej konferencji bliżej określa «Aften Tidningen» w ten sposób:

Kwestje, które mają być omówione przez ministrów skandynawskich, dzielą się na trzy grupy: Utrzymanie neutralności, kwestja możliwego pośrednictwa pokojowego oraz sprawa wspólnego udziału w przyszłych rozprawach pokojowych. Coś należy uczynić, by zbliżyć moment pokoju. Któż inny, jeżeli nie państwa neutralne mogą to uczynić? Należy w tym celu rozpocząć jaknajrychlej wspólne kroki przygotowawcze, aby państwa neutralne w końcu nie były zmuszone w mniejszej lub większej mierze ponosić kosztów wojenne.

Otwarcie parlamentu holenderskiego.

Przed kilku dniami rozpoczęła się sesja parlamentu holenderskiego. Królowa Wilhelmina wygłosiła z powodu otwarcia mowę tronową, w której zaznaczyła swe głębokie zadowolenie, że mogła zachować pokój dla swego narodu. Nasze stosunki ze wszystkimi mocarstwami są jaknajprzyjaźniejsze, oświadczyła królowa holenderska w dalszym ciągu swej mowy.

«Na przyszłość również, zapewniła królowa, będę stosowała się do obowiązków, które ciążyą na kraju neutralnym. Mam mocne postanowienie bronić naszej neutralności i ze wszystkich sił, wszystko jedno przeciw komu, obstawać przy naszych prawach.

Życie gospodarcze naszego kraju, przyznaje królowa, bardziej podlega wpływowi warunków, wywołanych przez wojnę. Rybołówstwo morskie wydawało pomyślne rezultaty, podlegało jednak w ostatnich czasach poważnym trudnościom, do których usunięcia dąży się.

Zarządzenia co do zachowania neutralności i zniesienia pobocznych skutków kryzysu obecnego dla słabszych pod względem gospodarczym będą stanowiły stałą troskę rządu». Takim zapewnieniem zakończyła swą mowę królowa Wilhelmina.

W odpowiedzi na tę mowę, pierwsza Izba parlamentu holenderskiego d. 21 bm. przyjęła tekst adresu wierнопoddanego, w którym pomiędzy innymi jest zaznaczone, że Izba z wielkiem zadowoleniem przyjęła wiadomość o niewzruszonym zamiarze królowej stosowania się i na przyszłość do obowiązków, włożonych przez prawo międzynarodowe na państwo neutralne.

We wspomnianym adresie wypowiedzi się dalej przekonanie, że cały naród holenderski równie niezłomnie jak i królowa jest zdecydowany bronić niepodległości Holandji oraz praw kraju przeciw każdemu, kto by na nie ważył się targnąć.

Budżet holenderski na rok 1917 przewiduje pomiędzy innymi 800,000 guldenów w charakterze pierwszej raty na budowę trzech łodzi podwodnych, z których każda ma kosztować milion guldenów i statków do zakładania min, na budowę których są żądane 700,000 guldenów.

W celu pokrycia niedoboru budżetowego jest projektowane podniesienie stopy podatku dochodowego i majątkowego.

Szwecja a koalicja.

Szwedzki poseł w Paryżu oświadczył współpracownikowi «Journala», iż nieporozumienie pomiędzy koalicją

a Szwecją spoczywają na niedostatecznej znajomości stosunków na morzu Bałtyckim. Mocarstwa koalicyjne musiałyby dostrzedz w postępowaniu Szwecji chęć zachowania w stosunku do obydwóch stron walczących sumiennej neutralności.

Korespondent sztokholmski «Voss. Zeit.», p. M. Th. Behrmann, donosi, iż według informacji z b. pewnych źródeł, nie podlega żadnej wątpliwości, że w londyńskich wpływowych sferach istnieje zamiar wystąpienia do rządu szwedzkiego z żądaniem zezwolenia na przewóz amunicji do Rosji przez terytorjum szwedzkie.

Paweł Bourget.

Tragicznie zmarły wskutek wypadku samochodowego pisarz francuski Paweł Bourget, był jednym z najwybitniejszych przedstawicieli współczesnej Francji literackiej. W chwili zgonu liczył lat 64. Urodził się w Amiens w r. 1852.

Karjerę literacką rozpoczął od wydania trzech tomów utworów poetyckich. Silna indywidualność szybko dopomogła mu do tego stopnia, iż przez czcicieli swego talentu uznany został za wynalazcę t. zw. powieści psychologicznych. Do najcenniejszych należały: «Uczeń», «Zbrodnia miłości», «Kłamstwo», «Ziemia obiecana» i «Étap».

Niemal wszystkie powieści Bourgeta ukazały się w polskich przekładach.

Bourget pozostawił także zbiór studjów literackich, poświęconych dziełom Baudelaire'a, Renana, Flauberta, Taine'a i Stendhala. Studja te otworzyły mu wrota Akademii francuskiej.

WIADOMOŚCI URZĘDOWE.

OBWIESZCZENIE.

Na mocy zezwolenia «Chefs der Verwaltung Wilna—Suwalki» z dnia 8. 9. 16 wyznaczone na 1916 rok podatki zostają dodatkowo zwiększone dla miasta Wilna:

- 1) podatek od ziemi o 200 proc.
- 2) podatek od dzierżawy o 200 »
- 3) podatek rzemieśln. o 150 »
- 4) podatek pogłówny o 100 »

Wilno, 20 września 1916 r.

Der Deutsche Stadthauptmann
POHL.

KRONIKA.

KALENDARZYK.

Dziś: Tekli.

Jutro: Gerarda B.

Pojutrze: Kleofasa.

Wschód słońca—o g. 6 m. 09.

Zachód słońca—o g. 5 m. 27.

Z WILNA.

— **Odczyt.** Dziś, 23 września, o godz. 5 wiecz., w sali szkoły p. A. W. Czarnowskiej odbędzie się odczyt p. Z. Fedorowicza na temat «Życie na dnie oceanu», z obrazami świetlnymi.

Bilety są do nabycia w kancelarji szkoły (Gubernatorska 1) w cenie od 2 marek do 30 fen., oraz przy wejściu na salę.

— **Walne Zgromadzenie.** Zarząd Stowarzyszenia Nauczycielek i Wychowawczyń uprasza członków o łaskawe przybycie na Walne Zgromadzenie dnia 24 września o g. 1-szej po południu do lokalu Schronienia (Tatarska 5 m. 4). Zgromadzenie będzie prawomocnem bez względu na ilość członków na zasadzie § 37

ustawy Stowarzyszenia. Zaproszenia osobiste nie będą rozsyłane.

— **Poświęcenie jadłodajni.** Dnia 21 września odbyło się poświęcenie lokalu nowej jadłodajni, otwartej przez organizację Kuchni Ludowych przy ul. Wileńskiej 27 pod nazwą «Kuchnia dla inteligencji». Cena obiadu mięsnego obecnie wynosi 1 mk. 20 fen., jarskiego 60 fen., z wyjątkiem piątków, kiedy obiad postny kosztuje 1 mk. 20 fen. Za osobną dopłatą dostać można herbaty, kawy, kompotu, wody mineralnej. Chleb za kartami chlebowymi.

Zarząd organizacji Kuchni Ludowych.

— **Związek pracowników artystycznych.** W Wilnie organizuje się nowy profesjonalny związek pracowników artystycznych: muzykantów, śpiewaków, artystów dramatycznych, malarzy i in. Statut już podany do zatwierdzenia i założyciele, między którymi są przedstawiciele różnych narodowości, otrzymali pozwolenie na zebranie wyborcze, które

zwołuje się na 23 bm. o godz. 12-ej w poł. do lokalu b. kolejowego klubu (b. Chersońska, obecnie Wronia d. № 5). Porządek: przyjęcie statutu i wybór zarządu.

— **Komendantura Milicji miejskiej** wzywa następujące osoby: Mojsze Grodmana, który był mieszkał u Jakóba Gurwicza i Minę Kohn, która mieszkała u rabina Rubinstejna, do stawienia się w lokalu komendantury (Domikawiska 3).

— **Kradzieże.** U zamieszkałej w d. № 2 przy ul. Szawelskiej (zauł. Żmudzki) Liby Joghiesowej skradziono z mieszkania 100 r. i 15 mk.

W d. № 2 przy ul. Kasztanowej z mieszkania Dawida Brewdy skradziono worek maki i łyżki srebrne.

Ostatnimi czasy wobec drożyzny ptactwa domowego rozwinęła się w Wilnie plaga kradzieży kur. Niema prawie dnia, by ktoś nie uskarżał się na kradzież u niego kur.

— **Nieszczęśliwy wypadek.** Onegdaj w d. № 16 przy ul. Połtawskiej Racheli Wąginówna spadła z drabiny tak nieszczęśliwie, iż złamała sobie obojczyk. Pomocy udzieliło jej zawezwane do wypadku Pogotowie.

— **Niedoręczone listy.** Anna Toczyłowska, O. Goldfein, Boris Bugin, Apollon Kosakiewicz, Beis Jakób, Bernhard Schmuliszki, Chaje Piker dla Białowozki, Josif Luner, Kune Anschelewicz, Miriam Halpern, Masche Matskiewicz, Jos. Freimann, Dora Kinkulkin, P. Lachowicz, Kazimiera Terpilowska, pani Bujnowska.

SPIS

Jeńców wojennych, pochodzących z Wilna i okolei.

D. c.

Obóz jeńców Arys.

(niżej wymienieni pochodzą z Wilna):

Daniszewski Jan, Kozłowski Feliks,
Lewin Jakób, Szczerbicki Taras,
Iwaszkiewicz Antoni, Iwatowicz Maciej.

Obóz jeńców Heilsberg.

Stachowski Aleksander, z Wilna,
Gibner Władysław,

Obóz Jeńców Pr. Holland.

Skerbiański Rachmil, z Wilna.

OFIARY

złożone w administracji „Dziennika Wileńskiego“:

Na wpisy szkolne.

Zamiast kwiatów na grób ś. p. Kazinka Boguszewskiego — Czeszejko Sochaccy 3 m., Wiwulski A. 2 m., Świątkowski Witold 5 m., Świątkowscy 5 m., Dłużniewskie 2 m.

Ku uczczeniu ś. p. Kazinka Boguszewskiego — Bysymontowie 2 m.

W dowód spójności Doktorostwu Boguszewskiemu — Ka. Kuleszo A. 2 m., ks. Olszański I. 2 m., Węslawska E. 2 m., Dmochowska E. 2., Żukowska E. 2 m., Sokołowska M. 2 m., Kończanka P. 2 m., Miśkiewicz K. 2 Nagrodzi Z. 2 m. Iszoranka M. 2 m., Czarnoccy 2 m., Leszczyńskie L. i M. 2 m., Sienkiewicz K. 2 m., Kupść Józefa 1 m.

Dla uczczenia pierwszej rocznicy otwarcia szkoły (Nauczycielek i Wychowawczyń) w Wilnie — Makowsy Apolonja i Wacław 2 m., Koziccy Jadwiga i Karol 2 m., Wojtkiewiczowie 1 m., Grabowski Stefan 1 m.

Na żłobek dziecięcy.

Szalewicz Jadwiga 5 m.

Kino-testr „REPOS“

ul. Trocka № 2.

Dzisiaj nowy urozmaicony program, złożony z dramatów, komedji i zdjęć z natury. Między innymi:

„Kobieta naszego wieku“

dramat żywiowy w 4 ch akt. w wykon. wybitnych artystów.

Nadpisy czytane w języku polskim tylko w „Repos“.

Od godz. 1-szej do 5-tej ceny miejsce niższe do połowy.

Kapuste

cukrową po 2 mk. pud, oraz

CEBULE

wyborową po 30 i 40 fen. funt

poleca Stow. Spoż.

„Solidarność“

Pertowa 6. 987

Obiady!!! dziś i jutro gęś pieczona. Garncarska

(Kazańska) 9—12. 007

Albuminoza mączka odżywcza dla dorosłych i dzieci 60 f.

Kawa żółędziowa 70 f.

Kawa zbożowa 70 f.

Buljon w kostkach 6 f.

Herkules 1 m. 25 f.

w mag. „FORTUNA“

Wileńska 20. 992

ff. Hundekuchen

Delikatesskuchen Pfd. 1,40 M.,

Ztr. 1,25 M., **Hundekuchen**

Pfd. 85 Pf., Ztr. 80 Pf.

Muster bei Binsendung 1 M. frei.

M. Menzer, Dresden-A. 16. 35

Tłumaczenia z polskiego i rosyjskiego

na niemiecki i odwrotnie, oraz

pisanie podań w języku niemieckim

do wszelkich urzędów załatwia Józefa

Żebrowska, Kaukaska 14—4.

gr

Torebki papierowe po 8

i 12 kop. za funt

sprzedaje Dom Pracy Tow. Pomocy

Ofiarom Wojny, Św. Michalski 10

(Konwikt).

Szkola kroju, szydeł i robot

recepty dawnej, znana E. Tomkiewicz przyjmuje

uczniów za niewielką opłatą. Ul.

Królewska № 5 m. 11.

DRUKARNIA

Ks. A. RUTKOWSKIEGO

WILNO, ul. Betanizna Nr. 7.

Przyjmuje wszelkie obstarunki w

zakresie drukarstwa wchodzące,

jako to:

Czasopisma, sprawozdania, broszury,

ocenki, dzieła, cyrkularze,

adresy, etykiety, rachunki, kwitowania,

biuletyny wizytowe, koperty,

tabele, blankiety, klepsydry i t. d.

Wykończenie staranne.

Ceny umiarkowane.

Wypłata wygranej zagwarantowana przez państwo.

Zapowiedź szczęścia.

Ciągnięcie odbędzie się nieodwołalnie 11 i 13 października.

Podczas rozpoczynającej się wkrótce 343 **Hamburskiej loterii państwowej** może każdy przy pomocy niewielkiego nakładu pieniędzy dojść do dobrobytu. 56,020 z pomiędzy 100,000 losów, podlegających ciągnięciu, a więc więcej niż połowa napewno wygra.

W najszcześniejszym wypadku można nawet na jeden jeden los wygrać

MILJON MAREK.

Loterja zawiera specjalnie główne wygrane i premje.

Mk. 500,000	Mk. 80,000
„ 300,000	„ 70,000
„ 200,000	„ 60,000
„ 100,000	„ 50,000
„ 90,000	„ 40,000

jak również wielką liczbę wygranych po 30,000, 20,000, 15,000, 10,000 8,000, 6,000, 5,000, 4,000, 3,000, 2,000, 1,000 marek etc.

Ogólna suma wygranych, która zostanie wylosowana w ciągu 7 ciągnięć loterii, sięga liczby

Trzynastu milionów 731.000 marek.

Cena urzędowa oryginalnego losu na pierwsze ciągnięcia wynosi tylko

1,25 mk. 2,50 mk. 5 mk. 10 mk.
za 1/8 l. za 1/4 l. za 1/2 l. za 1/1 los.

Wobec tak małego wydatku, proponowanych zaś niezwykle pomyślnych widoków wygranej, każdy winien zapewnić sobie udział przez natychmiastowe wysłanie należności przekazem pocztowym.

Dokładny wykaz wygranych oraz program następnego ciągnięcia jest widoczny z urzędowego planu, który będzie załączony do każdego obstarowanego losu, na życzenie zaś może być wysłany i przedtem gratis. Urzędowa lista losowania zostanie rozesłana natychmiast po ciągnięciu. **Natychmiastowa wypłata wygranych pieniędzy zagwarantowana przez państwo Hamburg.**

Kto chce przyjąć udział w zbliżającym się ciągnięciu, winien propozycję co do tego niezwłocznie, najpóźniej do 11 października, skierować do **Aug. Klein,** koncesjonowanej przez państwo głównej kolektki loterii, **HAMBURG 36, Büschstr. 7 H.** 37

Żądajcie we wszystkich sklepach tytoniowych:

nowe papierosy

„**FLIRT**“

Cena za 10 szt. tylko 25 fen.

opakowane w pudełkach, gatunek doskonały.

Fabryka tytoniu

„I. L. SZERESZEWSKI“ A. T., Grodno.

002

003

W niedzielę, 24 września, odbędzie się

Koncert

symfoniczny

na szkoły miejskie.

Koncert rozpocznie się o g. 4 1/2 popoł. Bilety można nabywać od dzisiaj w sali klubu Poleskiego, Wileńska 28.

Zawiadomienie.

Hotele «Hana» (w d. P. Mikoszanki) i «Krakowski», (w domu kapitulnym) prowadzone do 4-go września 1915 r. przez mego ojca ś. p. **Stefana Usewicza**, na mocy testamentu przeszły na wyłączną i całkowitą własność moją i polecają się w dalszym ciągu Szanownej Publiczności.

Zaznaczam przytem, że nikomu nie dawałam żadnych pełnomocnictw ani słownych ani piśmiennych do zarządzania moimi hotelami lub dzierżawionych przeze mnie domów; gdyby więc ktoś Szanownej Publiczności lub komukolwiek bądź okazał rzekomo wydane przeze mnie odośne dokumenta, będą one uważane, jak i są, za fałszywe.

Dodaję nadto, że żadnych długów ani zobowiązań brata mego p. Józefa Usewicza, pod jakimkolwiek pozorem lub kiedykolwiek bądź zaciągniętych, od dnia dzisiejszego nie będę opłacała i załatwiała.

Apolonja Usewiczówna.

20 września 1916 r.

000

KUCHNIA DLA INTELIGENCJI

z ORGANIZACJI KUCHEN LUDOWYCH.

Cena obiadu mięsnego 1 m. 20 f.

« jarskiego 60 «

w piątki obiady postne 1 « 20 «

Za kartą chlebową dla biesiadników chleb. Za osobną opłatą przy obiedzie kompot, herbata, kawa i wody mineralne.

Ś-to Jerska Nr. 19 — od godz. 12—3 pp.

Zarząd Org. Kuchni Lud. W. hr. Łubieński.

Księgarnia J. Zapaśnik otrzymała na skład główny

Krótki Katechizm,

czyli nauka, jak wierzyć i żyć potrzeba, **cena 15 f.**

z **Historją Świętą — 20 fen.**

— Do nabycia we wszystkich księgarniach. —